

I. DECRETA CONVENTUS PIOTRKOWIENSIS

Sigismundus Dei gratia Rex Poloniae^a etc., significamus tenore praesentium universis, quia declarare volentes subditis nostris, quae acta sunt in praesenti conventu generali Piotrkoviensi per nos consiliariosque nostros et terrarum nuntios cum de ^brebus et iuribus^b domesticis^c reformandis, tum etiam de statuenda defensione adversus insperatos insultus Turcorum et Tartarorum, qui opportuno modo nequaquam nisi continuis excubiis et militibus reprimi possunt, articulos in ipso conventu decretos et constitutos in eum, qui sequitur, modum redigi fecimus.

[1]. In primis ad conducendos et servandos milites mercenarios in terris nostris Russiae, equites et pedites, de consilio et consensu omnium consiliariorum nostrorum^d, tam spiritualium quam saecularium, ac nuntiorum omnium terrarum regni nostri, solvendos et contribuendos decrevimus fertones de mansis seu laneis agrorum, exactionem civilem, quae vulgo *szos* dicitur, et contributionem *czopowe* iuxta antiquas quietantias et litteras universales¹, idque ad duos annos continuos, ut intra istud tempus liberius et efficacius intendere possemus et iuribus rebusque domesticis reformandis, et aliis arduis negotiis nostris, quae nobis cum in dominiis nostris, tum etiam foris incumbunt. Quae contributiones solvi debebunt anno praesenti pro festo sancti Ioannis Baptistae proxime venturo [24 VI 1526], sequenti vero anno, videlicet millesimo quingentesimo vigesimo septimo, pro dominica Invocavit [10 III 1527]. Contributio autem *czopowe* inchoabitur a festo Annuntiationis beatae Mariae proxime venturo [25 III 1526], ubi praeteriti anni ea ipsa contributio *czopowe* terminabitur², et durabit ad duos annos.

[2]. Item statuemus conventus particulares in omnibus palatinatibus regni nostri pro dominica Oculi proxima [4 III 1526], ad quos palatini cum castellanis convenientes eligent in singulis eisdem conventibus unum virum prudentem et iuris peritum, quem pro festo sancti Ioannis Baptistae proximo [24 VI 1526] mittent huc Piotrkoviam, aut si hic aura insalubris fuerit, ad alium locum vicinum, quem posthac litteris nostris declarabimus, quo etiam electi per nos et consiliarios nostros, videlicet duo palatini, alter ex Maiori Polonia, alter vero ex Minori, similiter et duo castellani et duo viri ecclesiastici convenient, qui omnes simul iura et statuta regni a principio usque ad finem excutient et examinantur eo modo et processu, ut est iam in hoc generali conventu inceptum³.

[3]. In iisdem^e particularibus conventibus exactores et dispensatores contributionum anni praeteriti⁴ rationem sufficientem de perceptis et expositis publicis pecuniis facere debent coram palatinis, dignitariis, officialibus et nobilitate illic congregata, et quicquid pecuniarum repertum fuerit apud illos superesse ex ipsis anni praeteriti contributionibus, id totum hi ipsi exactores de omnibus terris ad magnificum thesaurarium regni nostri Cracoviam pro dominica Iudica proxima [18 III 1526] afferre sine omni mora debebunt⁵.

[4]. In ipsis etiam conventibus designabit et conscribet quisque palatinus in suo palatinatu viros militares et idoneos, qui servituri et militaturi sunt in terris Russiae, talem delectum in eis faciendo, ut potioribus non plures quam octo equos, reliquis pro conditione et facultate uniuscuiusque septem, sex, quinque, quatuor, tres, duos etc, ut videtur^f, ascribat⁶.

^a Tak w MK₂, t. 39, s. 696, gdy tymczasem w MK₁, t. 38, s. 733-739 opuszczono słowa: Dei gratia rex Poloniae.

^{b-b} iuribus et rebus MK₂.

^c aliis domesticis MK₂.

^d Brak w MK₂.

^e hisdem MK₂.

^f videntur MK₂.

¹ Ponieważ użyto tu określenia: iuxta antiquas quietantias et litteras universales, a nie np. iuxta litteras universales conventus proxime praecedentis, wynika stąd, że nie przyjmowano za podstawą poboru uniwersalów z 17 lutego 1525 r. (por. wyżej, sejm walny piotrkowski 26 grudnia 1524 – 23 lutego 1525, nr II i III), lecz jeszcze wcześniejsze. Szło zapewne o to, aby owe normy opodatkowania z 1525 r. uznać za wyjątkowe i powrócić do zwyczajnych.

² Por. wyżej, sejm walny piotrkowski 26 grudnia 1524 – 23 lutego 1525, nr III, art. 1.

³ Por. poniżej na tymże sejmie, nr II i III, art. 2.

⁴ Por. wyżej, sejm walny piotrkowski 26 grudnia 1524 – 23 lutego 1525, nr II i III.

⁵ Zob. niżej nr III.

⁶ Zagadnienia tego dotyczy dalej tekst nr III, art. 3.

[5]. Ut autem sciat quisque palatinus, quantum numerum equitum de suo palatinatu conscribere debeat, ita decrevimus, ut in palatinatu Cracoviensi centum quinquaginta equites, in Sandomiriensi similiter centum et quinquaginta equites, in Lublinensi centum, in Russiae, Podoliae et Belzensi palatinatibus et^g terris sexcenti equites veteranorum militum eligantur et conscribantur, in palatinatu vero Poznaniensi centum et sexaginta, in Calissiensi ^hcentum et octuaginta^h, in Siradiensi centum sexaginta, in Lanciensi centum, in Brestensi et Iunivladislaviensi palatinatibus centum triginta, in terra Dobrziniensiⁱ quinquaginta, in palatinatu Plocensi centum et decem, in Ravensi similiter centum et decem equites conscribantur.

[6]. Eum autem equorum et militum numerum quisque palatinus suis litteris declarabit, quemque militem ex nomine designando, et ad quot equos quisque illorum stipendium habere debebit. Nos vero acceptis pecuniis relictorum, quae, ut praemissum est, ad thesaurum nostrum pro dominica ^jproxima Iudica^j conferri debent, illis militibus pro dominica Palmarum futura [25 III 1526] iuxta scedulas palatinorum nobis missas dari et distribui faciemus. Qui omnes milites ad festum divi Adalberti proximum [23 IV 1526] Leopoli se sistere debebunt, ut illic per capitaneum militum nostrorum conscribantur. Qui vero non venerint ad eundem^k terminum et diem Palmarum, qua, ut dictum est, pecunia militibus distribuetur, sibi ipsis imputabunt, cum aliis, qui praesentes fuerint, propter negligentiam pecunia erogabitur. Si qui etiam milites accepta pecunia a thesaurario regni nostri non se statuerint apud capitaneum ^lnostrorum militum^l in terris Russiae, neque ibi servierint, nos damnum eiusmodi reipublicae non in^m illis contumacibus, sed in ipsis palatinis terrarum repetemus et ad satisfaciendum pro tali damno illos compellemus.

[7]. Exactores autem annorum praeteritorum rationem de perceptis a se et expositis publicis contributionibus, similiter et exactores anni praesentis, quos pro nostro arbitrio designaturi sumus, facere debebunt in eo conventu generali, quem anno sequenti pro reformandis ac ad unam formulam reducendis iuribus et statutis regni aliis ⁿlitteris nostrisⁿ⁷ indicare et agere polliciti sumus.

[8]. Ad excludendam vero monetam Swidnicensem et aliam falsam, ex qua regnum maximum capit detrimentum⁸, et ad tollendam magnam incommoditatem defectu propriae monetae, praesertim minutae, decretum est per universum senatum et terrarum nuntios, ut ex reliquiis contributionum anni praeteriti monetam novam et necessariam grossorum, ternariorum et denariorum minorum cudi faceremus. Sed quia contributiones anni praesentis nonnisi ad festum sancti Ioannis Baptistae edi debent⁹, proptereaque ad suscipiendos ad festum Palmarum milites opus erit ipsas reliquias contributionum anni praeteriti erogare, decretum est, ut quando contributiones anni praesentis ad festum sancti Ioannis contribuentur, ex illis tantum dematur ad monetam cudendam, quantum ex relictis contributionum anni praeteriti, quae ad hoc designatae sunt, fuerit distributum. Emolumentum vero, quodcumque ex ipsa cussione monetae provenerit, motu proprio et liberalitate nostra regia ac amore, quem erga rempublicam nostram gerimus, ad defensionem regni, et non ad ullum privatum nostrum usum convertemus et converti debere promittimus¹⁰.

[9]. Et quia nuntii ex palatinatu Posnaniensi et Calissiensi, ad hunc conventum cum limitata potestate missi, nobiscum et cum universo senatu ac reliquis nuntiis omnium terrarum in

^g ac MK₂.

^{h-h} centum octoginta MK₂.

ⁱ Dobrinensi MK₂.

^{j-j} Iudica proxima MK₂.

^k eum MK₂.

^{l-l} militum nostrorum MK₂.

^m Wyrz opuszczony w MK₁.

ⁿ⁻ⁿ nostris litteris MK₂.

⁷ Por. niżej tekst nr II.

⁸ CIP, t. IV-I, nr 7, s. 15-20 (Edictum de moneta Swidnicensi e regno terrisque Prussiae ac Masoviae bannienda et eliminanda) i nr 10, s. 30-32 (Edictum de moneta Swidnicensi [...], *niemal dosłowne powtórzenie poprzedniego*).

⁹ Por. w niniejszym akcie art. 1.

¹⁰ Por. CIP, t. IV-I, nr 78, s. 232-239 (Constitutiones terrarum Prussiae), nr 93, s. 267-270 (Ordinatio quorundam monetae generum in officina monetaria Cracoviensi cudendorum) oraz nr 94, s. 270-272 (Ordinatio officii magistri monetariae Cracoviensis).

consulendo pro defensione et decretis contributionibus non congruerunt nec consenserunt, indicemus eisdem palatinatibus conventum particularem pro dominica Oculi [4 III 1526], ex illos nobiles ac terrigenas, ut contributiones anni praeteriti retentas quam primum exsolvant et ad thesaurum nostrum pro dominica Iudica proxima per exactores suos transmittant, et ut decreta et constitutiones huius conventus nostri generalis suscipiant, per nuntium nostrum admonebimus. Quod si facere proterve recusaverint, mandabimus capitaneis et officialibus nostris, ut illos ad parendum eisdem decretis et constitutionibus per pignorationes et poenas consuetas compellant¹.

Harum, quibus sigillum nostrum est subimpressum^o, testimonio litterarum. Datum Pyotrcoviae in conventione^p generali, feria tertia proxima ante festum Conversionis sancti Pauli anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo sexto [23 I 1526], regni vero^q nostri anno decimo nono. Relatio ^rmagnifici Christofori de Schydlowyecz palatini et capitanei Cracoviensis ac regni Poloniae cancellarii^r.

II. LITTERAE PRO CONVENTU IUSTITIAE UNIVERSIS REGNICOLIS^a

Sigismundus Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae Prussiaeque etc. dominus et haeres^b. Significamus tenore praesentium^c, quia cum anno praeterito polliciti fuisset universis subditis nostris anno praesenti conventum iustitiae statuere, et in eo communia iura regni corrigere et reformare¹, ac agentes illum tandem et promissis nostris satisfacere volentes, aliquibus ex consiliariis^d et nuntiis deputatis excutere iura omnia a cortice ad corticem iussissemus, ut cognito per illos, quae reformatione seu declaratione indigerent, tanto facilius dehinc cum universo senatu hoc institutum, et laborem perficere potuissemus, illique bona parte a principio diligenter et satis longo tempore expensa comperissent negotium ^eesse longioris^e morae et laboris magis ardui, quam cuiquam videri potuisset, ac interim urgerent alia ardua negotia, cum defensionis, tum etiam aliarum necessitatum reipublicae, et, quod gravius erat, pestis in conventu pullularet et in dies magis invalesceret, quae nos, ne ab incepta iustitiae opera et ab aliis omnibus actionibus infectis rebus discedere cogeremur, et respublica defensione sua et aliis omnibus suis necessitatibus deserta et summo periculo exposita esset, vehementer terrebat; de consensu et sententia omnium, tam consiliariorum, quam etiam nuntiorum terrestrium visum est nobis in aliud tempus negotium ipsum iurium differre, ac in eum modum hunc processum et ordinationem facere; quod videlicet statuemus conventus in singulis palatinatibus, ad quos palatinus cum castellanis et tota nobilitate convenientes eligent unum, quem pro festo sancti Ioannis Baptistae proximo [24 VI 1526] mittent huc Piotrkoviam aut alibi, si hic pestilentia impedierit^f, prout declarabitur, quo per nos ad consiliarios nostros electi, videlicet duo palatini, alter ex Maiori Polonia, alter ex Minori, similiter duo castellani et duo viri ecclesiastici^g, convenient, qui una cum nuntiis ex palatinatibus destinatis iura et statuta regni a principio usque ad finem excutient, eo modo et processu, ut est iam in hoc generali conventu

^o impressum MK₂.

^p conventu MK₂.

^q *Opuszczone* w MK₂.

^{r-r} *Tak* w MK₁. *Natomiast* w MK₂: reverendi in Christo patris domini Petri episcopi Cracoviensis et regni Poloniae vicecancellarii.

^a Uwzględniamy w niniejszej edycji odmianki zawarte w oryginalnym dokumencie (por. uwagi wstępne, przypis 7) oraz odmianki z tekstów MK₁, t. 38, s. 746-748 i MK₂, t. 39, s. 708-709.

^b *Cała ta intytulacja opuszczona została w MK₂. W MK₁ słowa: Dei gratia [...] haeres zastąpiono przez: etc.*

^c praesentium universis MK₁.

^d consiliariis nostris MK₁.

^{e-e} longioris esse MK₁.

^f impediverit MK₁.

^g MK₁ dodaje: doctores iuris canonici. *Tenże dodatek w MK₂ został skreślony.*

¹¹ *Ibidem*, nr 67, s. 209-212: Litterae nobilitati terrarum Posnaniensis et Kalissiensis ob laudatas contributiones publicas indemnitate caventes.

¹ *Por. sejm walny piotrkowski 26 grudnia 1524 – 23 lutego 1525, tekst nr I.*